

TREE MAGAZINE

mensen van om de hoek

Jaargang
Nummer 42 4

Mieke: 'Stilzitten kan altijd nog'

TREF

MAGAZINE

over
mensen van om de hoek

TREF en het hoe en waarom

Niemand wordt met een gebruiksaanwijzing van zichzelf, de wereld of het leven geboren en toch maakt iedereen er op zijn eigen wijze iets unieks van. Iedereen participeert op de een of andere manier in deze maatschappij. Tegelijkertijd wordt onze samenleving steeds harder en voller, mensen zijn gehaast en sneller in hun oordeel en veroordeling.

TREF biedt een plek aan de verwondering over de veerkracht van mensen. Ook zetten we ons met TREF in voor een ideëel doel: het bevorderen van maatschappelijke integratie. We doen dat door mensen uit de hele samenleving aan het woord te laten over hun leven. In TREF tref je maandelijks persoonlijke verhalen van mensen om de hoek. Zij vertellen wat hen beweegt en motiveert, wat hun dromen en passies zijn. Daarmee bieden we niet alleen inspiratie, maar willen we ook een gevoel van verbondenheid oproepen. Want mensen echt leren kennen, doet erkennen.

Lees TREF digitaal op www.TREFmagazine.nl. Je kunt ook de digitale pdf-versie maandelijks GRATIS in je mailbox ontvangen. Meld je aan via info@TREFmagazine.nl, onder vermelding van: gratis digitale TREF.

TREF Redactie en Informatie:

Aureliavinder 58 | 8016HC Zwolle | tel. 038-4653244
info@TREFmagazine.nl | www.TREFmagazine.nl
TREF is een uitgave van
Marijke Mosterman Journalistieke Producties

Aan TREF werken mee:

Mathilde van Hulzen, Marijke Mosterman, Janneke Pelle, Bert Schoonhoven, Frans de Jong, Tinie Jansen, Meine Boonstra, Bert Vaatstra, Roel van Olst, Hanneke Hamer, Alie ter Moolen Kees Huis in 't Veld en anderen. Vormgeving mede door Harper Finch. Met dank aan alle geïnterviewden.

Adverteren en sponsoren

Je ziet het vaak niet, maar de meeste mensen zijn op hun eigen bescheiden manier bezig met de 3 P's: People, Planet, Profit. TREF vormt voor hen een vooruitstrevend, 'hokjesloos' en daarom uniek podium. Dat maakt TREF voor bedrijven en organisaties bij uitstek geschikt om op een unieke manier invulling te geven aan Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.

Met een advertentie, donatie of sponsorschap in de glossy papieren versie van TREF Magazine en/of op de website draag je een steentje bij aan een betrokken, bewuste, duurzame samenleving. Al vanaf 150 euro per jaar zijn er mogelijkheden. Neem contact met ons op, ook voor een eigen bedrijfsglossy! Mathilde van Hulzen (024-300 2133) Marijke Mosterman (038-465 3244) info@TREFmagazine.nl

Doneren

TREF is gratis afhaalbaar. Als je TREF elke maand wilt ontvangen, kun je een minimale donatie overmaken. Kijk voor meer informatie en de afhaalpunten op onze website: TREFmagazine.nl.

Zeur & Zanik komen ze zelf ook nog wel eens tegen trouwens

Kijk..

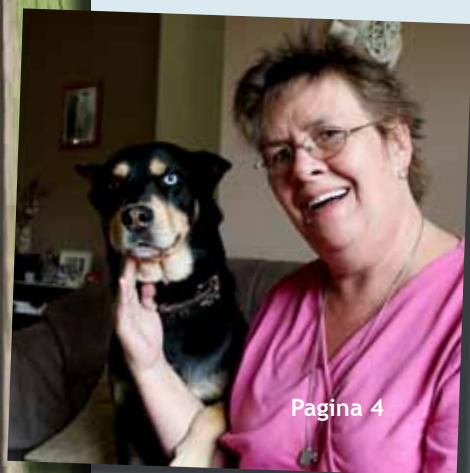
...als je dan toch altijd
beren op de weg moet zien...

...kunnen het maar beter
knuffelberen zijn.

In TREF 42 onder andere:

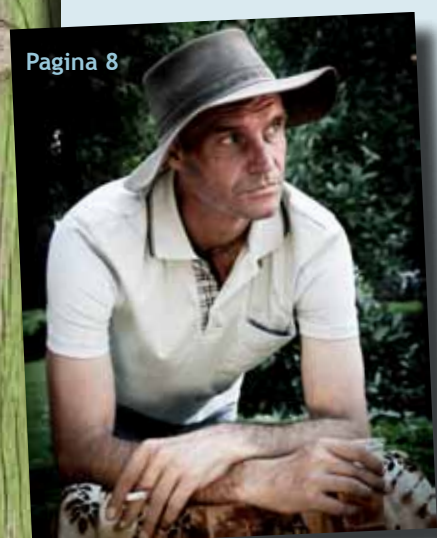
Pagina 4

Pagina 9

Pagina 16

Pagina 8

Pagina 10

Pagina 19

Pagina 17

Pagina 24

Pagina 18

Pagina 16

Amsterdam Outsider Art	22
Janneke's Belevenissen	28
Professor Jacques lost op	26
De Terechte Kronkel	21
Mathilde's Recept	27

Eindelijk *RUST*

Iedereen leeft zijn leven anders. De een vindt al snel z'n weg in het bestaan, de ander heeft meer tijd nodig om z'n draai te vinden. Joke Kruithof behoort tot de laatste categorie. Na periodes van diep vallen en weer opstaan heeft ze nu haar plek gevonden. Bij haar vriend Ton.

Marijke Mosterman

De koffie is warm, de koek is lekker, de kamer is knus bij Joke thuis. En terwijl buiten konijn Karel vrolijk rondhuppelt, binnen Valkie de valparkiet het hoogste lied fluit en Onchi, de driejarige kruising tussen een rottweiler en een husky zijn uiterste best doet om niet voortdurend overenthousiast bij het vrouwtje op schoot te springen, doet Joke (52) haar verhaal.

Pammetjes

‘Tot mijn zeventiende heb ik bij mijn moeder en mijn broer gewoond, hij is een jaar ouder dan ik. Met mijn broer kon ik niet overweg, mijn moeder kon het allemaal vaak niet meer aan en mijn vader woonde al sinds ik het me kon herinneren in Italië. Ik ben van huis weggelopen en via het Jongeren Advies Centrum kwam ik in een opvanggezin terecht. Daarna heb ik kamertraining gedaan en vervolgens kwam ik in een pleeggezin terecht. Dat was ook niet alles. Ik had psychische problemen, was suïcidaal, deed aan zelfmutilatie, ik kon het leven gewoon helemaal niet aan. Pas veel later bleek de diagnose borderline te zijn, met wat aanverwante zaken zoals verlatingsangst en zo. Toen vielen de dingen wel op hun plaats. Maar destijds zeiden ze: ach je bent overspannen, neem maar een lorazepammetje. Je werd volgestopt met pammetjes, zodat je maar kalm bleef. Maar dat werkt natuurlijk niet.’

Verkeerde mensen

‘Maar goed. Ik kwam in een pleeggezin terecht. De pleegvader had losse handjes, dus toen ben ik nog een tijdje naar verre familie in Dordrecht geweest. Ondertussen had ik een vriend die zei dat ik wel bij hem en zijn moeder kon wonen, maar dat bleek zijn moeder helemaal niet te willen. Ze zei dat hij me naar het Leger des Heils moest brengen en dat deed hij. Van daaruit heb ik een kamer gezocht en toen ontmoette ik mijn ex. Eerst was het wel leuk, we waren motorrijders, elk jaar naar de TT in Assen, toeren in Duitsland. Na vier jaar zijn we getrouwd, en na nog eens vier jaar werd mijn oudste dochter geboren. Toen bleek dat hij al maanden vreemd was gegaan met een vriendin van mij, terwijl ik zwanger met een hernia op bed lag, ben ik bij hem weggegaan. Ik ontmoette een andere man en mijn jongste dochter werd geboren, ze is tweeëneenhalf jaar jonger dan haar zus. Haar vader was al snel uit zicht verdwenen, dus de eerste jaren was ik alleen met mijn dochters. Ik ontmoette daarna de man die mijn jongste dochter als haar vader ziet, maar die relatie ging ook helemaal niet goed. Raar he, dat ik steeds de verkeerde mannen uitzocht. Maar ja, je hebt zo weinig eigenwaarde en zelfrespect, dat je blij bent met alle aandacht die je krijgt, of het nu positief of negatief is. Ik was heel bang om alleen te zijn, dus je accepteert dingen die je niet moet accepteren. Als je borderline hebt, ga je tot het uiterste. En uiteindelijk blijf je dan alleen achter.’

De draad

‘Mijn oudste dochter is op haar tiende bij haar vader gaan wonen. Dat was beter. Dat zie ik achteraf wel, maar op dat moment vond ik het heel erg moeilijk, ik vond het een ramp. Later is mijn jongste dochter ook bij de man gaan wonen die ze als haar vader ziet. Die meiden hebben veel met mij meegemaakt, teveel. Ik was zo depressief, ik zag het helemaal niet meer zitten. Op een gegeven moment ben ik via PAAZ en Psychiatrisch Diensten Centrum bij de RIBW terecht gekomen. Ik was net veertig, denk ik. Daar heb ik zes jaar in een woonvorm gezeten. In het begin kon ik echt helemaal niets. Ik moest mijn leven, mijn dagelijkse sleur weer op zien te pakken, voor mezelf op leren komen, van m'n extreem lage zelfbeeld af zien te komen. Vanaf nul beginnen. Dat ging langzaam maar zeker goed. Ik ben dankzij een hele goede

psychiater afgekickt van de pammetjes, want die vond hij veel te verslavend, en ik kreeg een werkervaringsplek als receptiöniste/telefoniste bij een organisatie voor dagbesteding van de RIBW. Dat vond ik heel leuk. Langzamerhand heb ik de draad weer op kunnen pakken.’

Steun en toeverlaat

‘Een jaar of zes geleden heb ik Ton leren kennen, via internet. We bleken vlakbij elkaar te wonen. Toen we elkaar voor het eerst ontmoetten, klikte het meteen. En dat is altijd zo gebleven. Ton snapt mij heel goed. Mijn zelfbeeld is nog steeds heel laag, maar Ton kan dan zeggen dat ik het hartstikke goed doe en daar heb ik heel veel aan. We hebben een hele fijne relatie, het is zo anders dan met de exen: veel gelijkwaardiger. Ton ondersteunt mij, moedigt mij aan. Hij komt voor me op en dat is heel fijn. Vijf jaar geleden heb ik besloten om weg te gaan bij de RIBW en bij Ton te gaan wonen. We hebben het eerst drie maanden geprobeerd, als het misging kon ik gewoon terug naar de RIBW. Maar het ging meteen goed en het gaat nog steeds super nu. Ton heeft ook een dochter, zij zit qua leeftijd precies tussen die van mij in. Ik heb nog ambulante begeleiding en ik gebruik antipsychotica en antidepressiva, maar ik heb me nog nooit zo lang achter elkaar zo goed gevoeld. Ik heb geen last meer van borderline.’

Krantenwijk

‘Ton heeft zijn baan vorig jaar verloren en ik ben volledig afgekeurd. We hadden allebei schulden en kwamen in de schuldsanering terecht. Maar dat hebben we binnen drie jaar volledig weten af te lossen, dat was wel een hele opsteker. Omdat Ton niet in de bijstand wil, heeft hij drie krantenwijken genomen, en ik doe ook mee. We staan om half drie 's nachts op, we zijn om een uur of zes, half zeven klaar. Dan nemen we een kop koffie en een broodje en dan gaan we ons bed weer in om nog een paar uur te slapen. We hebben er allebei op een bepaalde manier wel plezier in. En het is heerlijk buiten zo vroeg. Ik doe het op mijn scooter. Ik kan niet zo ver fietsen en lopen, want ik heb reuma. Naast de krantenwijk heb ik drie keer per week een radionieuwsprogramma bij de lokale omroep. Eerst maakte ik internetradio, nu doe ik het professioneler. Het is heel leuk om het gevoel te hebben dat je je als het ware opwerkt, dat je van je hobby je beroep maakt, ook al is het dan niet betaald.’

Maagverkleining

‘Met lopen en fietsen gaat het ondanks de reuma de laatste jaren veel beter, sinds ik veertig kilo ben afgevallen na een maagverkleining. Ik woog door de medicijnen en emotie-eten een dikke 150 kilo en het ging niet meer. Eerst had ik een maagbandje, maar dat werkte helemaal niet goed. Het eten bleef voor dat bandje zitten en dan had ik heel veel pijn. En toen kreeg ik een gastric bypass. Nou, er ging een wereld voor me open! Ik viel zienderogen af, nog steeds, het is een genot. Ik heb nergens problemen mee gehad. Je bent heel snel verzadigd, dus ik eet ongeveer zes keer per dag hele kleine porties. Dat gaat prima. Ik ben heel blij dat ik het gedaan heb.’

Kleinzoons

‘Het gaat goed, met Ton, met de dieren, met mijzelf. En de dochters zijn ook prima terecht gekomen. Mijn oudste dochter heeft afgelopen zomer haar tweede zoontje gekregen, het zijn allebei schatten van jongens. Ze is ook een heel lieve, consequente moeder, ik ben supertrots op haar. En ook op mijn jongste dochter. Het is heel jammer dat ik niet op mijn kleinzoons mag passen: mijn dochter vertrouwt het me niet toe met m'n borderline na alles wat er vroeger gebeurd is. Ze

is bang dat ik het niet aankan. Weet je, er is een tijd geweest dat de ambulance driemaal per week voor de deur stond. Dat de kinderen zich afvroegen waarom hun moeder niet verder wilde, want zij waren er toch ook nog. Dus ik begrijp het wel, ze heeft heel veel met me meegemaakt, maar het doet natuurlijk ook zeer. Ik heb me er echter bij neergelegd. Ik zie haar en de jongens elke week, dat is geweldig.'

'Ja, Ton en ik zijn gelukkig met elkaar. We zijn uit de schuldsanering en we zijn met een schone lei begonnen. We hebben ons huis opgeknapt, we hebben de muren een likje verf gegeven, een nieuwe vloer, leuke meubels van de weggeefhoek en een mooie lamp van de kringloop. We hebben op onze eigen manier een baan, we redden ons en kunnen elke maand zelfs wat sparen. Mijn moeder belt elke dag om zeven uur, onze dochters wonen in de buurt, de kleinzons zijn kanjers. Soms vraag ik me wel eens af of ik het anders had moeten doen vroeger, maar dat had niet gekund, denk ik. Bovendien had ik dan mijn kinderen en Ton niet gehad. De enige wens die ik nog heb is om een keer naar Italië te gaan om het graf van mijn vader te bezoeken. Hij is overleden net voordat mijn jongste dochter werd geboren en ik heb niet goed afscheid kunnen nemen. Het is iets dat ik nog moet afsluiten. Maar verder heb ik niets te wensen. Ik heb een heerlijk leventje: huisje, boompje beestje. Ik heb eindelijk rust.'

Noggus&Noggus Hasselt:

Licht, gemoedelijk

en **STIJLVOL**

Het is niet groot, Kringloopbedrijf Noggus&Noggus in Hasselt, maar je kunt er uren snuffelen en de sfeer is licht, warm en gemoedelijk. Hier zwaait bedrijfsleider May van Holthe tot Echten de scepter. Samen met haar 22 vrijwilligers maakt ze er met liefde iets moois van. Dat voel je meteen als je binnenkomt.

Het is alweer zo'n jaar of vijftientig geleden dat May reageerde op een Hasselter advertentie die opriep tot kringloop. 'Ik deed het uit idealisme', vertelt ze. 'Tegenwoordig vind je overal kringloopbedrijven, maar toen was het nog vrij nieuw. We moesten alles zelf uitvinden. We begonnen met proefdraaien in een klein schooltje met af en toe verkoop op de woensdagmiddag. Vervolgens verhuisden we naar een oude schuur op het industrieterrein waarin van alles rondliep. Er was geen water, geen verwarming, dus dat duurde ook niet lang. Daarna hebben we een tijd in een oude smederij in de stad onderdak gevonden. Maar ook daar was alweer snel ruimtegebrek. Uiteindelijk zijn we in 1993 hier aan de rand van Hasselt terecht gekomen, in een mooi oud pand, waarin vroeger een machinefabriek was gevestigd. Ondertussen waren we ook in Rouveen, Zwartsluis en Vollenhove begonnen met kringloop, en tussen die vier winkels vloog ik heen en weer om het draaiende te houden.' Vijf jaar geleden werd De Groene Cirkel, zoals het destijds heette, onderdeel van Noggus&Noggus en kon May zich als bedrijfsleider weer helemaal richten op alleen Hasselt.

Bijzondere artikelen

Na drie decennia kent May inmiddels het klappen van de kringloopzweep. 'Je krijgt er wel oog voor. Als je dat niet hebt, kun je dit werk niet doen. Het is belangrijk dat je de waarde van goederen kunt inschatten, daar moet je je omzet uithalen. Want het moet natuurlijk wel wat opleveren, wil je als winkel kunnen blijven bestaan.' Ze is selectief. 'Als je keus in meubels wilt aanbieden, moet je van alles neerzetten en daar hebben wij gewoon geen ruimte voor. Dus ik richt me op kleinere, huishoudelijke spullen en gebruiksgoederen, en rotzooi komt er bij ons niet in. Daarbij rouleren we de artikelen, want we hebben een grote vaste clientèle die wekelijks, soms wel vaker komt kijken. Dan kun je niet steeds hetzelfde aanbieden, daarom moet de doorstroom bevorderd worden.' De artikelen zijn zoveel mogelijk groepsgewijs ingedeeld en op de bovenverdieping bevindt zich de kledingafdeling. May heeft kijk op de goederen. 'Vaak zitten er hele mooie dingen bij. Zo hadden we een keer een soort Rietveld kinderstoel, eigenhandig nagemaakt door een liefhebbende opa. Soms hebben we mooie kristallen vazen, prachtig antiek. Onlangs kwam er een klant met een verzameling poppen in perfect

nagemaakte klederdracht uit het hele land, met alles erop en eraan, tot en met de onderkleding aan toe. Zijn moeder had dat heel zorgvuldig gemaakt, ze was daarvoor zelfs naar mensen in klederdracht toe gegaan, om het zo waarheidsgetrouw mogelijk te kunnen doen. Ja, je komt bijzondere dingen tegen in de kringloopwereld.'

Nieuwe kans

'Vroeger had ik nooit verwacht dat kringloop zo'n vlucht zou nemen', vertelt May. 'Op zich ben ik er blij mee dat mensen meer nadenken over hergebruik en verspilling. Ik vind het niet kunnen dat dingen die nog hartstikke goed zijn gewoon weggeknikkerd worden. En niet alleen goederen krijgen hier een nieuwe kans, ook veel mensen die hier werken. Mensen die afgekeurd zijn, mensen die moeten reïntegreren. En er werken hier ook stagairs. Het werken met vrijwilligers is bijzonder en erg leuk. Want de meeste medewerkers komen hier gewoon omdat ze het fijn vinden, omdat ze het naar hun zin hebben, omdat ze gewaardeerd worden. Daarom hangt hier ook zo'n opgewekte, positieve sfeer. En ja, ik vind het zelf ook nog steeds zo leuk, dat ik altijd gebleven ben. Ik heb hart voor dit bedrijf, dat komt natuurlijk ook omdat ik het vanaf het begin af aan heb opgebouwd. Als je me vraagt of ik nog een wens heb, dan is het dat we dit kunnen handhaven, dat hergebruik blijft, dat mensen tot het inzicht komen dat ze zich niet suf hoeven te kopen aan nieuwe dingen.'

Kringloopbedrijf Noggus&Noggus zet zich in voor milieu, mens en economie en is gevestigd in Ommen, Dalfsen, Staphorst, Zwartsluis en Hasselt. Kijk voor meer informatie op www.noggusenoggus.nl.

Avonturier

Jan: 'In Roemenië heb ik een timmerfabriek, ik doe aan akkerbouw, ik doe er eigenlijk van alles. Het is de rust en de gastvrijheid die me aantrekt. Alles kan en mag, tot op zekere hoogte natuurlijk, maar vergeleken bij Nederland ben je er veel vrijer, zijn er veel minder regels. Als het vandaag niet kan, dan morgen wel. Ik zou heel erg moeten wennen als ik weer terug in Nederland zou gaan wonen. Aan het hectische bestaan. Ik moest trouwens daar ook wennen hoor. Niemand houdt zich aan afspraken. Dat is soms wel heel lastig, als je iets wilt realiseren. Maar ik ben liever daar dan hier. Vroeger kwam ik regelmatig naar Nederland, nu nog een keer of twee, drie per jaar.

Ik ben een avonturier. Op m'n twintigste ben ik voor mezelf begonnen als loodgieter. Maar tien jaar geleden had ik helemaal genoeg van alle gezeur. Ik heb de schepen achter me verbrand en vervolgens heb ik anderhalf jaar in Tsjechië gewoond. Dat beviel echter niet zo. Ik ben weer even terug geweest en na een jaar ben ik naar Roemenië gegaan. Het is makkelijk als vrijgezel, je pakt je boeltje en gaat. Ik heb wel een Roemeense vriendin, we hebben een latrelatie. Zij woont acht uur verderop. We zien elkaar tien dagen per maand, zo blijft het leuk.'

Wandelend inspiratie opdoen

Ria en Marian: 'Wij kennen elkaar best al wel heel lang, vanaf de mavo. Toen liepen we samen reclame voor een snackbar en daarna bleven we contact houden. Nu zijn we wandelmaatjes. We wandelen driemaal per week een uur in de omgeving van Heino. Het is hier prachtig. We kletsen wat af onderweg, het is heel therapeutisch. Alle dagelijkse besloomingen worden besproken. We werken beide in de zorg, dat is mooi en dankbaar werk, en daar kunnen we ook ervaringen over uitwisselen. Vaak hebben we aan een half woord genoeg. We doen tijdens onze tochten heel wat inspiratie en energie op. Vandaar dat we binnenkort een inspiratiewandeling gaan organiseren: iedereen mag mee.'

M K
E E
N O
S H
E
N E
D
V
A M
N O
↻

Een nieuwe *START*

Mathilde van Huijzen

Frits Litmaath en Charlotte Selten-Litmaath staan in Malden en omstreken bekend als “het dichtende echtpaar”. De poëzie bracht hen bij elkaar en houdt hen nog steeds bijeen. Die verbindende kracht straalt ook uit naar hun sociale omgeving, want beide dichters zijn zeer actief in allerlei culturele verenigingen en organisaties. Inmiddels zijn er ook al heel wat dichtbundels en andere poëtische producties van hun hand verschenen. Zo vieren ze alle dagen hun gezamenlijke leven.

Wie goed oplet, ziet vlakbij de huisdeur van Charlotte (65) en Frits (73) een bijzonder straatnaambordje hangen met de tekst “Eerst student, toen docent, dichter op ‘t end.” Met dat vers vat Charlotte het leven van haar man Frits kernachtig samen. Beiden zijn duidelijk dol op elkaar, ook al zijn ze heel verschillend: Charlotte bruisend en enthousiast, druk en veel pratend en Frits die daar bedachtzaam en met onderkoelde humor zijn bijdrage aan toevoegt. Zo divers als hun manier van doen is, zo divers verliepen ook hun levens voordat ze elkaar ontmoetten.

‘Na mijn eindexamen op het gymnasium in Apeldoorn ging ik eerst filosofie en pedagogiek en later Nederlands studeren in Nijmegen’, vertelt Frits. ‘Sommige leraren hadden me dat afgeraden, ze dachten dat ik dat niet zou kunnen. Maar ik wilde het toch proberen en uiteindelijk ben ik cum laude afgestudeerd. Dus ze hadden het lekker mis. De studententijd was de beste tijd van mijn leven, heerlijk. Ik was preses van een studentenvereniging en dat ben ik geweest tot 2000. Nog tijdens mijn studie ben ik getrouwd, dat was in 1967. In 1970 was ik klaar met mijn studie en daarna heb ik drie jaar op Aruba als docent gewerkt op een middelbare school. Maar die omgeving was niet echt iets voor mij. Voetbal stelde er niets voor, terwijl ik juist fan ben van NEC, de Nijmeegse voetbalclub. En het culturele leven was daar niet bepaald opwindend. Ik heb er een clubje opgericht om cabaret op de planken te krijgen, dat heb ik met plezier gedaan. Maar ik was blij weer terug in Nederland te zijn en de groene velden weer te zien.’ Frits ging les geven op de Pabo in Nijmegen. Na 25 jaar liep zijn huwelijk echter spaak. ‘Het was een verstandshuwelijk en dat ging niet meer. Al die jaren was er geen tijd voor poëzie. Wel las ik altijd al gedichten en de laatste tien jaar van mijn leraarschap had ik de gewoonte om elke les te beginnen met een gedicht. Maar nooit een gedicht van mezelf, want ik wist toen nog niet hoe je zoiets schrijft.’

Muurbloempje

Charlotte heeft een hele andere achtergrond. ‘Ik ben geboren in Escharen, in de gemeente Grave, in een boerengezin met dertien kinderen. Eigenlijk wilde ik naar de tekenacademie. Tekenen vond ik een leuk schoolvak waar ik hele goede cijfers voor haalde. Maar mijn moeder verbood het. Als kunstenaar verdien je niks, dacht zij. Dus toen heb ik ervoor gekozen om thuis te blijven. Tot mijn zeventiende kwam ik nergens. Ik had mijn eigen radiootje en als ik met mijn vader over het land liep om bieten te dunnen, begon ik helemaal aan de andere kant want dan hoefde hij die muziek niet aan te horen. Ik ging wel eens naar de feestjes van mijn oudere zussen die op kamers woonden en studeerden. Maar ja, ik was zo bleu. Echt

een muurbloempje.’

Charlotte kreeg uiteindelijk toch verkering en na zes jaar trouwde ze. ‘Die beslissing is mijn noodlot geworden. Ik had het destijds helemaal niet door, maar mijn toenmalige man was alcoholist. Samen begonnen we een café, maar dat bedrijf ging op den duur naar de knoppen en ons huwelijk ook.’ Na heel wat jaren kwam ze erachter dat je als volwassene cursussen kunt volgen om alsnog een middelbareschooldiploma te kunnen halen. ‘Van mijn 38e tot mijn 50e heb ik twee avonden in de week lessen gevolgd. Toen ik op niveau havo-vier zat, kwam ik in aanraking met het gedicht. Onze juf Nederlands heeft ons dat hele jaar lang laten kennismaken met Vasalis. De schellen vielen van mijn ogen. Kijk, ik maakte altijd al gedichten, vond rijmen leuk en bedacht spreken en slagzinnen. En ik maakte bij verjaardagen of feestjes vaak een liedje op rijm voor de jarige. Maar echte poëzie, dat kende ik niet. Nu had ik ervan geproefd en ik wilde meer.’

Haar vijftigste verjaardag werd een waterscheiding in haar leven. ‘Ik wilde een frisse start maken en had in de jaren daarvoor een hele nieuwe vriendenkring opgebouwd. Via een poëzies cursus kwam ik in 1995 terecht bij Pen en Stem, een dichtclub in Grave.’

Zo’n vijf jaar later werd Frits voorzitter van Pen en Stem. Dat ging via het Nijmeegs Mannenkoor waar hij zong, net zoals de toenmalige voorzitter van Pen en Stem. ‘Hij vroeg of ik een keer naar zijn dichtclub wilde komen en binnen de kortste keren was ik daar voorzitter. Natuurlijk kon ik er daardoor niet onderuit om zelf ook te gaan dichten.’

Charlotte maakte diepe indruk op hem bij het voordragen van haar parodie op het vers “Veertien engeltjes”. ‘Toen ik klaar was, liep Frits helemaal van achterin de zaal naar voren om me van het podium te halen en zei: “Dat je dat durft!”. En hij kustte me, de eerste kus die ik van hem kreeg. Een paar maanden later was het aan. In 2003 zijn we getrouwd, met een groot knalfeest waar al onze kinderen, familie en vrienden bij waren. Mijn zoon heeft me weggegeven met de woorden: “Frits, vol vertrouwen geef ik mijn moeder aan jou.” Toen hield ik het echt niet meer droog.’

Literair café

Voor Charlotte en Frits begon een nieuw leven, met de dichtkunst als middelpunt. In 2004 begonnen ze een literair café “De Pennenstreek”, in Malden, eerst als een afdeling van Pen en Stem en sinds 2010 als vrije dichtgroep. Op de eerste dag van Gedichtenweek, jaarlijks de laatste donderdag in januari, worden in het winkelcentrum van Malden gratis gedichten uitgedeeld. Dat zijn meestal ansichtkaarten (of boekenleggers) met gedichten over het landelijke thema. ‘Ansichtkaarten zijn prachtig’, vindt Charlotte. ‘Ze komen dicht bij de mensen. Die lezen ze thuis en sturen ze daarna naar vrienden of familie en

dan lezen die het gedicht nog een keer. Een mooi sneeuwbal-effect.'

En iedere week, al zes jaar lang, verschijnt er een gedicht van hun hand in de regionale krant. Charlotte speelt daarbij vaak in op de actualiteit. 'Soms word ik daarbij ingehaald door de werkelijkheid. Zo schreef ik een gedicht over vluchtelingen met daarin een fictieve vader die zijn kind verloor en twee dagen later stond die foto van dat verdronken jongetje in de krant. Heel apart.'

'Maar poëzie is eigenlijk niet bedoeld om aan te sluiten bij het nieuws', meent Frits. 'De actualiteit mag natuurlijk een rol spelen, maar gedichten moeten over algemeen menselijke zaken gaan en algemeen geldend zijn. Mijn gedichten zijn weliswaar persoonlijk, maar ik probeer ze zodanig te schrijven dat iedereen zich kan herkennen in het gevoel of de gedachte erachter. Dus als ik op een kladje schrijf "ik vind dit of dat", dan maak ik daar later van "je vindt dit of dat". Dat is een handigheidje waar je gedicht beter van wordt, omdat anderen zich er dan beter in kunnen verplaatsen.'

De Pennenstreek lag in 2009 een jaar stil omdat Frits en Charlotte het te druk kregen. Maar het bloed kruipt waar het niet kan gaan en nu houden ze toch weer bijeenkomsten. Komend jaar vieren ze de Gedichtenweek met hun poëzie op bedden-goed, bij een beddenspecialzaak in Malden. 'Het thema voor volgend jaar is "Herinneringen, de jaren die druppelend versmelten"', legt Charlotte uit. 'Dan zit je al snel bij de dromen en bij de bedden, dus dat past goed bij elkaar. Mensen kunnen dan slopen en lakens met een gedicht erop bestellen.'

Soms zien ze hun gedichten ook in een hele andere setting terug. Zo stond er laatst een gedicht van Frits bij een overlijdensadvertentie in de krant, zonder titel of naam erbij. 'Ik schrijf vaak gedichten over afscheid en het levenseinde of andere beschouwende poëzie. Zo schrijf ik graag over de herfst. Dat heeft te maken met mijn karakter, ik ben nou eenmaal wat melancholisch van aard. Gelukkig, denk ik dan maar. Ik heb er geen last meer van, dus ik heb ook geen behoefte om dat anders te willen. Zo ben ik en mijn eigen gevoel is juist een steun bij het schrijven.'

Frits schrijft ook religieuze poëzie. Zo is er onder andere een dichtbundel van hem verschenen met daarin 52 gedichten, één voor elke week. 'Die gedichten zijn vanuit een katholieke achtergrond geschreven, maar de bundel is geschikt voor alle christelijke gezindten. En ik verkoop hem ook aan normale mensen.' Hij glimlacht fijntjes. 'Haha, en we verkopen die bundel ook op zondag!', lacht Charlotte.

Zinnigheid

Inmiddels zijn er nog veel meer dichtbundels, kalenders en boekjes verschenen en Charlotte voegt aan zowel haar eigen als Frits' werken illustraties toe. Wat vooral opvalt is dat ze bij al hun werken graag aansluiten bij andere kunstenaars. Heel trots zijn ze bijvoorbeeld op het kunstboekje dat ze met De Pennenstreek maakten. Daarin staan foto's van vergeten kunstwerken in Malden met bij ieder kunstwerk een gedicht van de leden van De Pennenstreek. 'We hebben de wethouder cultuur daardoor zover gekregen dat een bronzen beeld dat vroeger uit angst voor diefstal in de opslag stond, nu is geplaatst in het gemeentehuis', vertelt Charlotte enthousiast. 'Eigenlijk is dichten voor ons dus een sociale bezigheid, al doe je het schrijven op zich natuurlijk echt alleen. Maar daarna zoeken we toch weer het contact met anderen.'

Zoals bij de Guido Gezelle-vereniging in België, waar ze jaarlijks een keer naartoe gaan om onder gelijkgestemde zielen te verkeren en te genieten. Vooral Frits is een liefhebber van Guido Gezelles gedichten. 'In mijn bundels staan een paar gedichten over hem en ook in het Vlaamse tijdschrift Rijmsnoer.'

Kortom, Charlotte en Frits leven poëzie. 'De zinnigheid van het bestaan houdt voor mij in dat ik de pen kan hanteren en gevoelens en gedachten op papier kan zetten om ze te delen met anderen', zegt Frits. 'Ik wil mensen de waarde van het leven laten zien, met alles erop en eraan. Momenteel schrijf ik teksten voor uitvaarten en rouwadvertenties, die wil ik aan een begrafenisondernemer geven. De eindigheid van het leven, daar heb ik oog voor. Dat is goed werk.' Charlotte probeert vooral mensen op andere ideeën te brengen en hen nieuwe invalshoeken te laten zien. 'Ik heb een praktische kijk op de dingen en dat kan ik in een klein gedichtje vaak goed neerzetten.'

Hun nieuwste project is het oprichten van een straatbibliotheek met alleen maar poëzie. Daaruit mogen mensen dan een dichtbundel meenemen in ruil voor hun eigen dichtbundel. En op 21 december vieren ze hun 12,5 jarig huwelijk. 'Maar eigenlijk vieren we alle dagen, zolang we kunnen', zegt Charlotte. 'Vooral de halve', glimlacht Frits.

www.fritsencharlotte.nl

Wapen je met vrede

Erger dan dood is angst
om vermoord te worden of
dat familie onvindbaar raakt,
dat je omkomt van honger,
tussen kogels en kadavers
ontheemd dreigt te worden.

Iedereen kan vrede doen.
Je kleine zelf kan altijd en
op elke plek ont-wapenen.
Handen zijn niet om te vechten,
maar om aan elkaar te geven.

Charlotte Selten-Litmaath

Een jutter

Een dichter is gelijk een jutter,
die langs het strand van het leven
dwaalt op zoek naar klanken,
woorden en flarden van zinnen.

Voor hem is leven een sleepnet
vol pareltjes en drijfhout,
voor hem is poëzie een strand
met loze en kostbare schatten.

Wat hij aantreft, vlecht hij tot
dichterlijke regels en strofen,
want elke vondst zet hem aan

tot verdichten, tot compositie.
In oorsprong een stranddief,
is hij uiteindelijk kunstenaar.

Frits Litmaath

Een klik

Adriana en Daniëlle: 'Jaren geleden ontmoetten we elkaar via een wederzijdse kennis en sindsdien zijn we vriendinnen. We wonen bij elkaar in de buurt, in een hele gezellige straat met allemaal leuke kennissen en vriendinnen. Soms heb je dat hè, een goede klik.'

Geheim

Feike en Marlies: 'Je zou kunnen zeggen dat we elkaar aan het begin van deze straat hebben ontmoet, en dat we aan het eind van deze straat weer uit elkaar gaan. Hoe dat zit? Jahaaa... Dat blijft ons geheim.'

Gevoelig en hard tegelijk

Bennet: 'Bij ons thuis was het vroeger altijd heel gezellig. In het weekend kwamen alle vrienden bij ons, voordat we uit gingen, daar denk ik nog wel eens aan terug. Maar nu, bij ons thuis is het net zo gezellig eigenlijk. Zoete inval, altijd aanschuiven. Soms zou ik dat nog wel eens aan mijn ouders willen laten weten. Dat ik het wel goed gedaan heb in het leven. Mijn eerste moeder is overleden toen ik een jaar was. Mijn tweede moeder toen ik zestien was, en mijn vader toen ik achttien was. Hij kon het allemaal niet verwerken, heeft zich kapot gedronken en kapot gerookt. Dat je als kind zoveel moet meemaken, bepaalt wel gedeeltelijk wie je bent en hoe je leeft. Het maakt je aan de ene kant heel hard en aan de andere kant juist heel gevoelig. Je moet van je leven genieten, dat heb ik wel ontdekt. Je leeft maar één keer.'

M K
E E
N O
S H
E
N E
D
V
A M
N O

SCHILDEREN uit het *HART*

Mathilde van Hulzen

Mieke Liskamp ontdekte op latere leeftijd haar passie: schilderen. Inmiddels heeft ze al meerdere keren geëxposeerd. Het leukste vindt ze dat mensen opvrolijken op van haar warme, kleurrijke doeken. Mieke verwerkt via haar schilderijen vaak moeilijke periodes uit haar veelbewogen leven. Ze noemt dat “spirituele expressie”, omdat de afbeeldingen laten zien wat er in haar ziel leeft. ‘Mijn ervaring is dat er altijd iets op je levenspad komt dat je de goede kant uitstuurt.’

Mieke Liskamp exposeert momenteel portretschilderingen bij het buursteunpunt “Bij Bosshardt” van het Leger des Heils in Nijmegen. Buurtbewoners kunnen daar gezelligheid en een luisterend oor vinden bij een maaltijd of een kopje koffie. Iedereen is er welkom: jong, oud, arm en rijk, allochtoon of autochtoon.

Kom je hier regelmatig?

‘Vier keer in de week, na het sporten. En ook als er tussen-door iets te doen is. Ik kom hier al drie jaar, net zolang als het steunpunt bestaat. Ik woon iets verderop in de buurt, het is hier heel gezellig. Helaas ben ik alleenstaand en ik heb geen kinderen, dus dan is het fijn als je ergens naartoe kunt om onder de mensen te zijn. Daarnaast ga ik wekelijks naar het Hobbycentrum in Nijmegen voor schilderlessen. Na al die jaren alleen heb ik een grote sociale kring om mezelf gebouwd en het steunpunt maakt daar een belangrijk deel van uit. Nu heb ik hier alweer mijn derde expositie.’

Heb je altijd veel getekend of geschilderd?

‘Nee, nooit! Als kind kon ik helemaal niet mooi tekenen en in mijn familie is er niemand die zoiets doet, alhoewel sommige familieleden creatief zijn. Maar voor mij was het een hele ontdekking, dat schilderen.’

Wanneer ben je er dan mee begonnen?

‘In 2008. Toen zat ik diep in de put. Via het maatschappelijk werk kwam ik bij een intensieve training terecht waarbij je ook iets voor jezelf moest gaan doen. Dat was ik helemaal niet gewend, ik zorgde altijd voor anderen. Iemand raadde me toen het Hobbycentrum aan en eerst dacht ik dat het niets voor me zou zijn. Teken en schilderen, poeh dat zal wel. Maar ik werd erheen gesleept en toen werd ik al heel snel enthousiast. Destijds werkte ik als vrijwillige activiteitenbegeleider in een woonzorgcentrum voor ouderen. Daar heb ik mijn eerste expositie gehouden en dat was me wat! Door de stress stond ik helemaal te stutten. Mijn huisarts zei: “Oh, dat is over als die expositie is geweest.” En dat klopte haha. Maar de reacties! Daar had ik niet op gerekend. Het waren abstracte schilderijen: felle, warme tinten met figuren erbij. En die mensen van het woonzorgcentrum kwamen kijken en zeiden: “Goh, daar word je helemaal vrolijk van”. Nou, dat vond ik wel een mooie therapie!’

Wat is er zo fijn aan schilderen?

‘Als ik bezig ben, vergeet ik alles om me heen. Schilderen ontspant.’

Van wie heb je nu les?

‘Jeroen Steinmetz. Ik vertelde hem hoe ik was begonnen en hij reageerde heel leuk en zei: “Je hebt helemaal een eigen handschrift!”. Hij bedoelde dat manier waarop ik schilder helemaal van mij is. En toen mocht ik doen wat ik wilde. Jeroen geeft heel goed les. Hij legt duidelijk uit en dan kun je er zelf mee aan de slag. Dat vind ik fijn, ik hou ervan om de dingen op mijn eigen manier te doen. Zo kom je steeds verder en daardoor voel ik me sterker. Niet alleen in het schilderen, maar ook van binnen. Ik hoop nog heel lang les te kunnen volgen. De gemeente heeft mijn cursussen deels betaald en een goede kennis draagt nog steeds bij. Daarvoor heb ik hem eens een groot schilderij gegeven voor zijn verjaardag, om te laten zien hoezeer ik dat waardeer.’

Hoe ging het destijds verder met je?

‘Psychisch was ik weer opgekrabbeld, maar eind 2010 werd ik ziek en raakte ik mijn baan kwijt. Ik was heel vermoeid. De dokter had het over hartproblemen, maar dat kon ik eerst niet geloven. Toch moest ik worden gedotterd in het ziekenhuis. Maar de arts kon niet door mijn aderen komen. Hij zei: “Dat ziet er niet zo mooi uit, je hebt zeker drie engelbewaarders!”. En dat klopt, dat zijn mijn overleden vriend, mijn overleden moeder en haar overleden zuster, dus mijn tante. Met hen heb ik een hele speciale band. Ook tijdens die behandeling gaven ze me rust.

Maar goed, in 2011 heb ik uiteindelijk een openhartoperatie ondergaan. Ik grapte nog tegen de arts: “Haal je die aderen wel netjes uit mijn been? Want ik wil geen lelijke littekens hoor.”. Gelukkig is dat allemaal heel mooi geworden. Afijn, na de operatie wilde ik zo snel mogelijk lopen en douchen, maar dat viel tegen! Uiteindelijk mocht ik naar huis, maar ik kon niet bij familie terecht. Toen belandde ik in het woonzorgcentrum St. Jozefklooster. Eerst leek me dat niks, veel te rustig tussen die paters en zusters. Maar ik heb daar een hele fijne, gezellige tijd gehad. Nu hangt daar nog werk van mij.’

Ben je nu van je lichamelijke klachten af?

‘Door het sporten ben ik na de hartoperatie weer snel opgeknapt. Maar ik draag nog braces, want ik heb een soort artrose

en chronische ontstekingen in mijn polsen. Maar dat weerhoudt me nergens van hoor! Stilzitten kan altijd nog en er zijn echt veel ergere dingen.'

Wat schilder je momenteel veel?

'Portretten. Jeroen heeft me in 2011 al uitgelegd hoe je een portret moet maken. Ik heb toen ook een klein doekje opgezet, maar het leek me toch niks. Vorig jaar kwam hij er weer mee. We begonnen meteen met de kwast en met een beetje hulp en aanwijzingen ging het gelijk hartstikke goed. Ik was blij! Dus daar ben ik verder mee gegaan. Ik pak het liefst de moeilijke portretten, dat gaat vanzelf. Ik zoek nu eenmaal altijd de uitdaging. Daarnaast teken ik vaak wilde dieren.'

Helpt het schilderen ook tegen psychische klachten?

'Ja, ik kan er dingen uit mijn verleden mee verwerken en daardoor voel ik me beter. Maar dat komt niet alleen door het schilderen. Ik praat regelmatig met een psychologe en ik heb een EMDR-behandeling gehad. Nare dingen die je hebt meegemaakt kun je daardoor beter een plekje geven. En bij het sporten leef ik me wel eens uit op een boksbal, dat lucht op. Vroeger kon ik me niet uiten, ik hield me altijd in. Nu gaat dat beter. Ik heb ook geleerd om het gewoon te zeggen als ik niet lekker in mijn vel zit. Zo pak ik steeds beetje bij beetje mijn angsten aan. Ik heb vervelende dingen meegemaakt in mijn jeugd, wat precies vertel ik liever niet. Ik had ook elf jaar een moeilijk huwelijk en heb veel mensen om me heen te vroeg verloren door ziekte. Zestien jaar heb ik een hele fijne latrelatie gehad met een man waar ik echt een klik mee had en die me begreep. Helaas is hij al in 2003 overleden; ik mis hem

enorm en dat wordt alleen maar erger. Gelukkig heb ik sinds een tijdje twee hele lieve vriendinnen erbij gekregen, dat is een groot geluk. Met een van hen ga ik regelmatig wandelen, dat doet me goed.'

Kreeg je meer last van je verleden naarmate je ouder werd?

'Ja, toen ging het zodanig overheersen dat ik er echt iets aan wilde doen en dat is ook gelukt. Toch zal ik bepaalde dingen nooit kwijtraken, daar heb ik mee leren leven. Voorheen sliep ik bijvoorbeeld heel slecht. Met bewust rust inbouwen voor het slapen gaan is dat al sterk verbeterd. Maar bij het minste geringste geluid dat niet klopt, ben ik nog steeds meteen wakker. "Alert slapen" noemen ze dat. En ik vertrouw lang niet iedereen. Misschien had ik een ander leven gehad als ik die nare ervaringen eerder had kunnen verwerken. Maar zo is het nou eenmaal niet gelopen. Je hebt niet overal controle over.'

Heb je nog toekomstplannen?

'Zeker! Ik wil verder komen met het schilderen, mooiere dingen kunnen maken en nieuwe dingen ontdekken. Zoals die wilde dieren. En ik sta ook open voor een relatie. Samenwonen? Nee, dat werkt niet meer, daarvoor ben ik te lang alleen. Maar een latrelatie zie ik nog wel zitten! Kijk, mijn levensverhaal maakt wel duidelijk dat er altijd hoop is. Ik heb nu een passie om te schilderen. Zo komt er altijd iets op je pad dat je de goede kant uitstuurt.'

Dit is Romy. Ze is 16 jaar en zit in 4 vmbo. Ze is gek op dieren, vooral op paarden. Longboarden doet ze ook graag.

Denk je wel eens over wat je later wilt worden?

Later wil ik in de dierenverzorging gaan, alles met dieren trekt me eigenlijk wel aan.

Welke dieren vind je het liefst?

Ik hou van paarden, honden en katten. Ik ben niet snel bang voor dieren. Zelf heb ik twee poezen van 3 jaar oud. Snuitje, het konijn dat ik had, is pas geleden overleden. Hij is 13 jaar geworden.

Wat is je lievelingseten?

Broccolitaart en lasagne.

Welke sport zou je graag willen beoefenen?

Ik rij al paard, maar ik zou graag willen leren springen.

Wie is je beste vriendin?

Robin en Emma, het zijn twee schatten van meiden die ik niet kan missen.

Waar droom je wel eens over?

Dat ik met mijn ouders op een boerderij woon met veel dieren, vooral paarden.

Wat is het leukste wat je hebt meegemaakt?

Dat was toen we onze poesjes Frissel en Sissel op gingen halen, toen ze nog kittens waren.

J K

E E

U O

G H

D

E

D

V

A M

N O

U

Door Bert Vaatstra

VERNIETIGEND

Vorige week vloog ik 's nachts van Portugal naar Schiphol.

Vliegen is een zeer passieve aangelegenheid: je slaat niet zelf je vleugels uit, maar je levert je uit aan de mogelijkheden van de moderne techniek en aan de deskundigheid van anderen.

Zelf kan je niet veel meer dan wat voor je uit sussen, je kunt je overleveren aan meestal nutteloze overpeinzingen, of je kunt een tijdschrift doorbladeren of een boek lezen.

Zeker als je -zoals ik- alleen reist zijn dit de mogelijkheden die je tot je beschikking hebt.

Ook met elkaar reizende (echt)paren of vrienden/vriendinnen komen naar mijn ervaring tijdens het vliegen slechts bij hoge uitzondering tot boeiende sociale uitwisselingen. Gewoonlijk zet iedere passagier tijdens de vlucht het verstand op nul, de blik op oneindig en het energieniveau op de spaarstand.

Ik begon aan een moord-boek waarover ik positieve recensies had gelezen.

Het boek kwam langzaam op gang en al voordat het eerste lijk was gevallen, werd ik opgeschrikt door een stem:

'Dames en heren, mag ik even uw aandacht? Wij komen straks langs met ons assortiment luxe-artikelen, die u voor een zeer gunstige prijs kunt aanschaffen. Informatie hierover treft u aan in de brochure die u vindt in het net aan de stoelleuning vóór u. Kortingen die wij u mogen bieden lopen op tot wel 60 procent! Wellicht is het nu de gelegenheid uzelf te verwennen met één van deze artikelen. Maar denkt u ook aan iemand die u mogelijk straks komt afhalen bij aankomst. Zou het niet aardig zijn voor diegene een attentie mee te nemen?'

Ik vloog niet voor de eerste maal; en ik kende het 'assortiment luxe-artikelen' wel. Met vaste grond onder m'n voeten piekerde ik er al niet over om daar ook maar iets van te willen kopen; en in het vliegtuig was dat ondanks de voorgespiegelde reuze-korting niet anders.

Ik fantaseerde even over de mogelijkheid een filiaal van mijn kleinste tweedehands boekwinkeltje ter wereld te starten in een vliegtuig. Ja, waarom niet? Welke boeken zou ik zeker meenemen om aan te bieden? 'Reis naar het einde van de nacht', 'Reis rond de wereld in 80 dagen', 'Nachttrain naar Lissabon', of vooral (ont)spannende thrillers? Ik zou het zeker leuk vinden het te doen - maar ik besepte ook wel dat op tweedehands boeken de winstmarge een heel stuk kleiner is dan op luxe merkartikelen. Kansloos dus, mijn idee. Jammer! Ik wijdde mijn aandacht weer aan mijn boek.

Het eerste lijk was al gevonden, onder wel zéér mysterieuze omstandigheden; en net begon duidelijk te worden dat een elfjarig doof meisje werd vermist, toen weer dezelfde stem klonk:

'Dames en heren, mag ik weer even uw aandacht? Wij komen zo langs om bestellingen op te nemen voor onze hapjes en drankjes. Omdat dit onze laatste vlucht is voor vandaag mogen wij u onze broodjes met grote korting aanbieden. Ons 'broodje van de maand' krijgt u nu speciaal niet voor de gewone prijs van vijfteneenhalf euro, maar al voor drie euro vijftig. Het broodje van de maand is in de maand oktober een heerlijk broodje zalm met roomkaas, bieslook en veldsla. Maar ook op onze andere broodjes geven wij nu hoge kortingen.....'.

Ik stopte met luisteren. Hoge kortingen, die ken ik nu wel.

Niet voor niets woon ik al lang vlak bij de Albert Cuypmarkt - de grootste dagmarkt van Nederland. Ik besepte dat een vliegtuig, behalve een snel en handig vervoermiddel, nu ook tot een vliegende marktkraam is verworden.

Ik had nog niet eerder meegemaakt dat op de broodjes in een vliegtuig korting werd gegeven, maar ik vond het wel logisch. Zelfs ik ben zakelijk genoeg om te weten dat je beter minder winst kunt hebben of quitte kunt spelen, dan verlies lijden.... Ondanks het lijk en zijn vreemde omstandigheden en het vermiste meisje die op mij wachtten, begon ik me af te vragen

wat er eigenlijk gebeurt met voedsel dat na de laatste vlucht van een vliegtuig over is gebleven. Ik besloot te proberen dat later uit te zoeken.

Een zoektocht via internet leverde mij weinig betrouwbare en recente informatie op. Het laatst dat over dit onderwerp vond, dateerde al van een jaar of vier geleden; en ik moet maar aannemen dat sindsdien weinig is veranderd.

Twee zinnen uit deze zoektocht bleven me bij. De eerste is: 'Wat overblijft mag door de bemanning worden opgegeten of meegenomen; de rest wordt weggegooid'.

Nu kan ik begrijpen dat de bemanning een graantje mag meepikken - al hoor ik in mijn hoofd een kind van een lid van de crew zeggen: 'Hè mam, alwéér zalm met roomkaas en bieslook en veldsla? Ik wil nou wel eens gewone worst!'. Maar bij dat woord 'weggegooid' krijg ik toch wat kriebels.

De tweede zin is deze: 'Wat overblijft wordt weggepleurd. Dat gebeurt uit veiligheidsoverwegingen, net als in ziekenhuizen'. Toen ik dat las moest ik ook denken aan apotheken. Daar worden weliswaar geen etenswaren weggegooid; maar ingeleverde medicijnen. Als deze niet meer nodig zijn worden ze vernietigd - óók als ze nog in de originele en ongeopende verpakking zijn en de houdbaarheidsdatum nog lang niet is verstreken.

Ook dat gebeurt 'uit veiligheidsoverwegingen', wed ik. 'Je weet maar nóóóóóit wat er mee is gebeurd', wordt dan gezegd. Dat klopt, maar het is tegelijk bangmakerij en het geldt in feite voor elk product - nieuw of tweedehands.

Heel Nederland is volgeplakt en dichtgetimmerd met veiligheidsmaatregelen. Er komen er steeds meer en ze worden steeds aangescherpt. In hoeverre ze echt de veiligheid vergroten of in hoeverre ze voornamelijk dienen om eventuele aansprakelijkheid te voorkomen - ik weet het niet.

Maar ik lees nooit dat veiligheidsoverwegingen opnieuw tegen het licht worden gehouden en dat daarna op goede grond besloten wordt dat een maatregel zijn nut heeft gehad, maar nu overbodig is en geschrapt kan worden.

Is er nu nergens een intelligent en handig persoon die slim genoeg is om -met inachtneming van noodzakelijke veiligheidsmaatregelen- een systeem te bedenken waarin zo weinig mogelijk goed voedsel en nuttige medicijnen moeten worden vernietigd?

De moordenaar in m'n boek is gelukkig gepakt en ontloopt z'n gerechte straf niet; en het dove meisje is, net op tijd, gevonden en met haar ouders verenigd. Eind goed, al goed. Maar dát is fictie.

Frans de Jong is de uitbater en eigenaar van antiquariaatje 'De Terechte Kronkel', het kleinste tweedehands boekwinkeltje ter wereld, gevestigd aan de Ceintuurbaan 384, 1073 EM Amsterdam.
Voor meer informatie: deterechtekronkel.nl
Of kijk op facebook: [facebook.com/deterechtekronkel](https://www.facebook.com/deterechtekronkel)
en: [facebook.com/TweedehandsBoekenEnTijdschriften](https://www.facebook.com/TweedehandsBoekenEnTijdschriften)

Le Nain et La Diva - Aline Kominsky

'Comédie Infernale' - Dominique Sapel

Outsider Art in Nederland is in *BEROERING*

Het onopgemaakte bed gaat flink door elkaar geschud worden. Overall in de wereld wordt deze stroming voor vol aangezien maar in Nederland wordt het nog altijd in de Fancy Fair hoek gestopt. Popperige ateliertjes en kraampjes stallen hun waren maar wat graag uit begeleid met een kleurig bord met daar op geschreven in sierlijke letters 'Outsider Art'. Je kan het ook nog bonter maken en je propt een hele fabriekshal vol met de kreet dat je het mooiste en het beste laat zien dat op dit gebied gemaakt wordt.

Al meer dan veertig jaar zijn er mensen bezig om deze Outsider Art op een eerlijke manier in Nederland op de kaart te zetten. Galerie Hamer in Amsterdam had als één van de eersten Outsider Art aan zijn wanden hangen. In Utrecht, Rotterdam, Den Haag, Leiden en Amsterdam begonnen ateliers serieus Outsider Art talent te scouten. Het Singer Museum pikte ooit deze juweeltjes op om ze tentoon te stellen. Museum de Stadhof opende het eerste Outsider Art Museum in Zwolle en zette heel duidelijk een maat voor deze stroming binnen onze dijken. Maar Nederland was er duidelijk nog niet klaar voor en de Stadhof moest na een paar jaar sluiten vanwege te weinig bezoekers. Maar een onderliggende reden was ook dat het dweilen met de kraan open is in Nederland op het gebied van de Outsider Art. Het beeld dat Outsider Kunstenaars bij voorbaat een verstandelijke beperking of Psychische stoornis moeten hebben of dat zij zo en zo gehandicapt moeten zijn om Outsider Art te kunnen maken maakt het er niet allemaal makkelijker op voor de beeldvorming van deze Kunst. In Amsterdam, Rotterdam en Leiden kwamen de eerste Outsider Art Galeries. Er zijn in samenwerking prachtige Nationale en Internationale Exposities georganiseerd.

Nederland heeft zelfs zijn eigen Outsider Art Magazine (Out of Art) en TV Programma (Outsider Art TV). Museum Het Dolhuys in Haarlem heeft de laatste jaren prachtige Outsider Art uit Rusland en Japan getoond maar nog altijd wil het niet vloten met de emancipatie van deze kunst in Nederland. Het verzamelen van Outsider Art begon in bepaalde kringen populair te worden maar op het moment dat men er achter kwam dat de prijzen die er voor het werk neergelegd werden alleen maar in dat kleine kringetje werden betaald hoorde je er nog maar weinig of niets over.

De echte liefhebbers talen niet naar geld. Bij hen gaat het puur om de kunst. Ze stropen de hele wereld af om deze Outsider Art te kunnen bekijken en ze ontdekken iedere keer weer nieuwe talenten. Ze koesteren hun gevonden schatten als Juwelen. Net als het grote deel van de Kunstenaars die zelf vaak ook geen afstand van het werk kunnen doen en het alleen maar tentoonstellen.

Volgend jaar strijkt in Nederland het Internationaal reizende Outsider Art Museum neer. Het Museum of Everything dat vanuit Londen de hele wereld rond reist om een prachtige collectie Outsider Art aan het volk te tonen. Dit moet het ingezakte klimaat in Nederland een nieuwe krachtige impuls gaan geven. De Charlatans zullen ontmaskerd worden en zij die de Pioniers waren zullen vanaf dan Nederland weer bij de hand nemen om te leren inzien dat Outsider Art er mag zijn en een volwaardige unieke kunststroming is.

Let op mijn woorden.

Bert Schoonhoven, Galerie Amsterdam Outsider Art

**AMSTERDAM
OUTSIDER ART**

presenteert

MIX

OF ART

van 7 november tot en met 28 december 2015

met **HANSJE RAVESTEIJN**

ISAIAH STREAM

Jeff Roland

(France Outsider Art)

MARCELLO PIETER STOKHOF

Nieuwe Keizersgracht 1A

1018 DR Amsterdam

WWW.AMSTERDAM-OUTSIDER-ART.NL

Bert's Beestenboel: Op bezoek bij *Marijke*

Onderweg naar Marijke dacht ik aan van alles. Hamsteren, hamsterwoede of hamsterdag. Iedereen heeft een hobby en voor Marijke is dat een huisopvang voor Hamsters. Marijke is moeder van drie kinderen: Yanick van 10 jaar, Liz van 7 jaar en Sil van 2 jaar. En dan zijn daar de drie honden: Laslo van 10 jaar, Puck van 3 jaar en Bo van 2 jaar en natuurlijk niet te vergeten de hamsters.

Marijke heeft een druk leven. Ze werkt in de thuiszorg en ze doet een opleiding voor de vrijwillige politie. Haar grootste hobby zijn dieren. Vroeger mocht ze geen dieren thuis hebben van haar ouders en daarom was ze blij toen haar zoon Yanick een dier wilde hebben. Het werd een hamster en daarmee begon het. Ze heeft een voorkeur voor Russische dwerghamsters. Ze verzorgt ze elke dag en houdt ze in de huiskamer in mooie bakken. Yanick heeft ook nog twee goudhamsters op zijn kamer. Hamsters zijn hele schone diertjes en het ziet er keurig uit. Mensen met gevonden hamsters kunnen bij haar terecht. Inmiddels heeft ze het zo druk met haar beestenboel, dat ze voor haar vroegere hobby voetbal, geen tijd meer heeft.

Marijke heeft nog een wens en dat is om een certificaat te halen om dieren te kunnen fokken. Dat is volgens de wet tegenwoordig verplicht. Haar droom is om een nieuw soort dierenzaak beginnen waar je goede voorlichting krijgt als je een dier koopt. Dat ontbreekt nu vaak, zegt ze.

Het was heel gezellig. Ik heb nog in tweestrijd gestaan om een hamster te kopen, maar ik heb poezen thuis, dus dat heb ik maar niet gedaan.

TREF is al bekend in Nieuw Zeeland en Singapore en nu ook al in Hamburg in Duitsland. Via het internet wordt TREF elke maand gelezen en bewonderd door de familie Mundstein: Jarchow, Timm en Teere. 'We vinden het er mooi uitzien en de verhalen zijn leuk. We lezen het elke maand op internet, we kijken uit naar weer een nieuwe aflevering. Misschien is het leuk om ook af en toe een verhaal van de gewone man uit het buitenland te vertellen. Dat zouden wij wel waarderen.'

Iedereen kan de digitale TREF elke maand gratis ontvangen. Even aanmelden via info@TREFmagazine.nl onder vermelding van: gratis digitale TREF.

Door Bert Vaatstra

L K
E E
Z O
E H
R S
S E
V D
A M
N O
↻

Niet echt, wel echt, wat een gezeur. Ze bestaan allebei echt, zowel Sint als Piet.

En elk jaar komen ze weer, harstikke leuk.

Maar nu is er een of andere discussie gaande, wat zeg ik, het is een ware volksopstand. En dat over de rug van de kinderen! DAT KAN ZO NIET LANGER!

Laten we nu allemaal eens normaal doen en het feest weer gezellig vieren!

Met alle cadeautjes, gedichten en surprises van dien.

Iedereen die wel eens jaren achtereen door schoorstenen op en neer is gegaan om het jonge gepeupel van geschenken te voorzien weet het proefondervindelijk zeker: schoorstenen zitten vol roet. Echt waar. Vooral die van open haarden en van houtkachels.

En van roet krijg je een donkere nek, donkere handen en ja, helaas maar waar, een donker gezicht.

De oplossing is gewoon niet zwart, maar donkerbruin. Grimas cake make-up donkerbruin N3. Iedereen blij!

Wij wensen alle hulpen van Sinterklaas en ook alle anderen heel veel succes en een prachtig feest toe.

Professor Jacques van Coehoorn *LOST OP!*

***Last van belletjetrekkers? Zere teen? Gedoe met een schoonmoeder?
Probleem van welke aard dan ook?***

Vraag het Professor Jacques van Coehoorn.

Als menskundige bij uitstek zit hij boordevol wijze raad en goede adviezen.

Mail info@TREFmagazine.nl

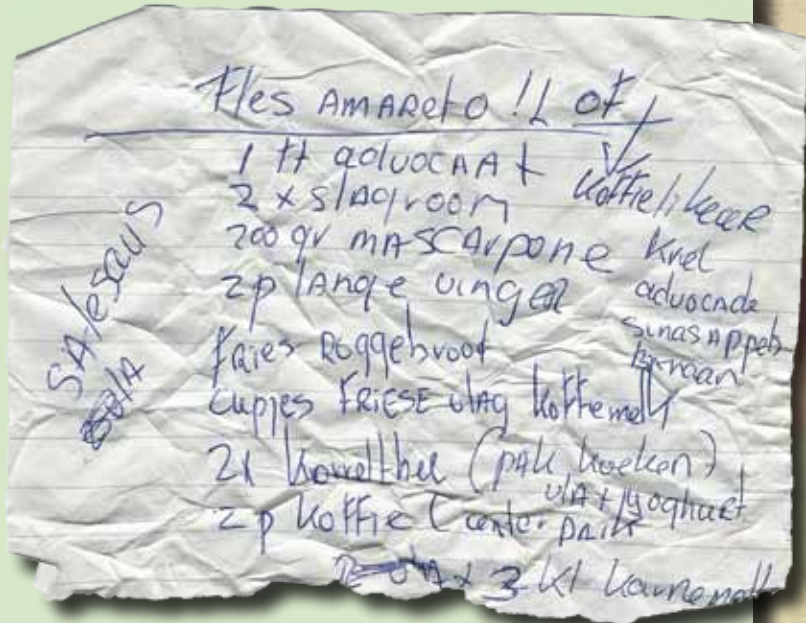
HARTVERWARMEND *LIEF*

Boodschappenbriefjes hebben soms iets ontroerends. Deze hiernaast bijvoorbeeld. Er staan allerlei dingen op voor een heerlijk zoet toetje, een dessert waarmee je geliefden, vrienden of familie echt kunt verwennen: Tiramisù. Vast geschreven door een heel warmhartig persoon, de letters zijn allemaal zo rond en zwierig en gezellig. Een chaotisch type ook, gezien de vele toevoegingen rondom het lijstje. Merkwaardig, die satésaus die helemaal niet bij de rest van het gerecht past. Typisch iemand die al schrijvende allerlei invallen krijgt. O ja, dit nog en o ja, dat nog. En dan eindig je dus met een lijstje waarop drie keer vla staat, waarvan twee keer doorgestreept. Er zijn mensen die zich daar vreselijk aan kunnen ergeren, maar ik vind het vooral lief. Dat zal wel komen omdat ik zelf ook nogal hartelijk en tegelijkertijd ongestructureerd ben.

Dat chaotische hoofd heeft er nu voor gezorgd dat de anekdote die ik hier wilde opschrijven inmiddels is verdwenen achter de nevelen in mijn brein. Uit ervaring weet ik dat het geen zin heeft om er actief naar te zoeken. Dat werpt alleen maar stof op en laat stapels omvallen. Ik moet net doen alsof ik niet zoek en dan ineens roept zo'n anekdote "Kiekeboe!" en schiet hij tevoorschijn. Dat geldt trouwens ook voor stoffelijke voorwerpen. Zo zocht ik van de week nog mijn fiets op het station. 's Morgens had ik 'm daar geparkeerd en toen ik 's avonds terug kwam, wist ik nog precies waar ik 'm kon ophalen. Maar in het donker vond ik 'm niet. Vertwijfeld liep ik nog eens langs dezelfde rij fietsen en toen langs een andere rij (alhoewel ik zeker wist dat 'ie daar niet stond). "Ben je je fiets kwijt, meissie?", vroeg ineens een meelevende man-nenstem. Ik knikte bedrukt. "Je moet er een foto van maken als je 'm geparkeerd hebt, dat doe ik ook altijd", raadde een bij de stem horende donkere gestalte tussen de rekken aan. De man tuurde op het verlichte scherm van zijn mobiele telefoon. "Wat een goed idee!", zei ik. "Jaha, maar het probleem is dat ik die foto vanmorgen vanaf de ene kant heb gemaakt en nou kom ik terug en loop ik vanaf de andere kant langs de rekken en herken d'r niks van!", mopperde hij. Ik schoot in de lach en op hetzelfde moment zag ik mijn fiets, vlak naast me. Opgelucht greep ik 'm uit het rek. Toen ik opkeek, was de man verdwenen.

Na zo'n enerverende zoektocht gaat een lekker toetje er wel in. Eet smakelijk!

Mathilde

LUCHTIGE TIRAMISÙ (4 personen)

Ingrediënten: 4 eetlepels sterke koffie, scheutje Marsala, 8 lange vingers, 125 g mascarpone, 125 g magere kwark, 2 eieren, 50 g suiker, 1 eetlepel cacao-poeder, vier schaaltjes

Bereiding: Leg in elk schaaltje twee lange vingers, breek ze doormidden als ze daardoor beter passen. Giet de koffie en de Marsala erop. Splits de eieren. Meng de mascarpone, de kwark en de suiker met de twee eigelen. Mix tot een smeuge crème. Klop de eiwitten stevig en spatel ze voorzichtig door de crème. Verdeel het geheel over de schaaltjes en laat opstijven in de koelkast. Voor het serveren bestuiven met cacao.

Weetje: Tiramisù betekent zoiets als 'opkikkertje'. De romantische Italianen eten het graag voor een amoureuze ontmoeting.

VERTROUWEN

Janneke Pelle

De telefoon gaat. Er staat 'anoniem' op het display, dus dat betekent óf een callcenter, óf mijn werk. Ik neem dus toch maar op, zoals altijd met alleen mijn voornaam.

'Met Janneke.'

Een jongen, ik schat rond de twintig, met licht Rotterdams accent aan de andere kant van de lijn. 'Een goe-demorgen, u spreekt met [onverstaanbaar] van de krant. Spreek ik met mevrouw Pelle?'

'Ja, dat klopt.'

'Fijn dat ik u aan de lijn heb, mevrouw Pelle. Ik zou u graag een paar vragen willen stellen naar aanleiding van het proefabonnement dat u onlangs hebt gehad. Mijn eerste vraag is natuurlijk: bel ik gelegen?'

'Ja hoor, ik heb wel even tijd.'

'Dat is heel fijn, mevrouw Pelle. Dan is mijn volgende vraag aan u: bent u toevallig getrouwd met Graziano?'

Enigszins verbaasd over deze plotselinge verwijzing naar de ex-Feyenoorder, zeg ik wat ik altijd zeg als het verband tussen de voetballer en mijn achternaam wordt gelegd: 'Nee, Graziano is mijn neef.'

'Wàààààt? Eééééécht?!'

Ik hoor mijn voetballiefhebbende gespreksgenoot middenin het callcenter van zijn stoel vallen.

'Nee hoor. Grapje.'

Wat volgt is een aardig gesprek over de voor- en nadelen van de krant en het al dan niet aangaan van een abonnement, maar de jongen lijkt er niet meer helemaal bij met zijn hoofd.

Ik heb zijn vertrouwen geschaad.

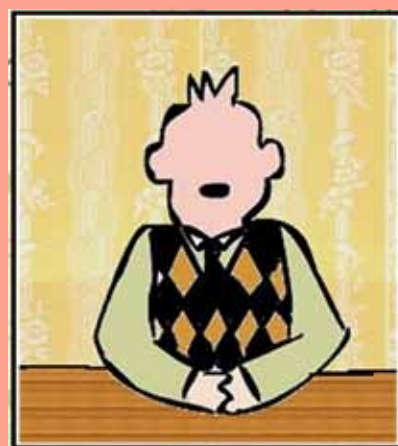
*Janneke Pelle werkt in zorg en horeca,
is koorplaniste, recenseert theatervoorstellingen en
geeft Nederlandse les aan een inburgerende leeftijdgenote.
Bovenal houdt ze van mensen en hun verhalen.
Hierover schrijft ze op weblog.theefiets.nl.*

TREE Magazine wordt
gesponsord door:

Wanlijner

De dagen vervliegen
alsof ze
aan de kook zijn

